

Sygn. akt III CZ 49/14

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa R. I. sp. z o.o. w W.

przeciwko W. R. i E. R.

o ustanowienie rozdzielności majątkowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 listopada 2014 r.,

zażalenia pozwanego W. R.

na wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 27 lutego 2014 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok,**
- 2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 lipca 2012 r. Sąd Rejonowy w K. utrzymał w mocy wyrok zaoczny tego Sądu z dnia 13 stycznia 2012 r., którym z dniem 30 sierpnia 2011 r. została ustanowiona rozdzielnosc majątkowa między pozwanymi E. R. i W. R.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwani od dnia 24 czerwca 1982 r. pozostają w związku małżeńskim, przy czym ich stosunki majątkowe podlegają ustrojowi wspólności ustawowej. Są właścicielami nieruchomości o obszarze 0,91 ha położonej w L., zabudowanej domem jednorodzinny.

Nakazem zapłaty z dnia 3 grudnia 2009 r. Sąd Okręgowy w W. orzekł, że pozwana E. R. ma zapłacić spółce R. I. sp. z o.o. w W. kwotę 179 131,88 zł z odsetkami i kosztami postępowania. W dniu 9 marca 2010 r. nakaz ten został zaopatrzony w klauzulę wykonalności; stwierdzona nim wierzytelność wynikała ze zobowiązania zaciągniętego przez E. R. bez zgody pozwanego.

Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w K. prowadził przeciwko pozwanej na podstawie wymienionego tytułu postępowanie egzekucyjne, lecz w jego wyniku nie doszło do wyegzekwowania całej należności. W tej sytuacji R. I. sp. z o.o. w W. wystąpiła z pozwem o ustanowienie między pozwanymi rozdzielnosci majątkowej.

Sąd Rejonowy uznał powództwo za uzasadnione; stwierdził, że zgodnie z art. 52 § 1a k.r.o. ustanowienia przez sąd rozdzielnosci majątkowej może żądać także wierzyciel jednego z małżonków, jeżeli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków. Podkreślił, że według art. 42 § 2 k.r.o., jeżeli małżonek zaciągnął zobowiązanie bez zgody drugiego małżonka albo zobowiązanie jednego z małżonków nie wynika z czynności prawnej, wierzyciel może żądać zaspokojenia z majątku osobistego dłużnika, z wynagrodzenia za pracę lub z dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw, o których mowa w art. 33 pkt 9, a jeżeli wierzytelność powstała w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, także z przedmiotów majątkowych wchodzących w skład

przedsiębiorstwa. Z art. 42 k.r.o. wynika natomiast, że wierzyciel małżonka nie może w czasie trwania wspólności ustawowej żądać zaspokojenia z udziału, który w razie ustania wspólności przypadnie temu małżonkowi w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku.

Zdaniem Sądu Rejonowego strona powodowa, przedstawiając pismo komornika o bezskuteczności egzekucji z majątku osobistego pozwanej, uprawdopodobniła, że zaspokojenie przypadającej jej wierzytelności wymaga dokonania podziału majątku wspólnego pozwanych małżonków.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji pozwanej, Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 27 lutego 2014 r. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w K. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Stwierdził, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ nie ustalił składu i wartości majątku dłużnika, poza dowodami z dokumentów dołączonych do pozwu nie przeprowadził żadnych innych dowodów, a ponadto - z naruszeniem art. 452 k.p.c. - nie wezwał stron do osobistego stawiennictwa i ich nie przesłuchał. Z przedłożonego przez stronę powodową pisma komornika przy Sądzie Rejonowym w K. z dnia 18 maja 2011 r. wynika, że część wierzytelności została wyegzekwowana, natomiast z przedłożonego przez pozwaną na rozprawie apelacyjnej pisma komornika przy Sądzie Rejonowym w Z. z dnia 22 października 2012 r. wynika, że postępowanie egzekucyjne toczące się z wniosku R. I. sp. z o.o. w W. przeciwko E. R. zostało zakończone wobec wyegzekwowania całej należności. Poddaje to w wątpliwość twierdzenia strony powodowej o istnieniu wierzytelności w stosunku do pozwanej i konieczności dokonania podziału majątku wspólnego pozwanych. W tym stanie rzeczy - stwierdził Sąd Okręgowy - wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Z tych względów Sąd Okręgowy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w celu ustalenia, czy aktualnie pozwana ma dług wobec powódki i ewentualnie w jakiej wysokości, a także w celu ustalenia składu i wartości majątku pozwanej oraz składu i wartości majątku wspólnego pozwanych.

W zażaleniu pozwany zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 386 § 4 w związku z art. 378 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji nie

rozpoznał istoty sprawy oraz że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, a w konsekwencji bezzasadne przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, kontrola dokonywana na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia nieważności postępowania przez sąd drugiej instancji, a jeżeli przyczyną orzeczenia kasatoryjnego były przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c. - bada, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował wskazane w tym przepisie przyczyny uzasadniające uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji i czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Innymi słowy, bada czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana kontrola ma przy tym charakter czysto procesowy, Sąd Najwyższy nie może bowiem wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, nie publ., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, nie publ., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, nie publ., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, nie publ., z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13, nie publ., z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CZ 21/13, nie publ., z dnia 23 maja 2013 r., IV CZ 50/13, nie publ., z dnia 21 listopada 2013 r., III CZ 51/13, nie publ., z dnia 6 marca 2014 r., V CZ 13/14, nie publ. i z dnia 6 czerwca 2014 r., IV CZ 27/14, nie publ.).

W niniejszej sprawie u podstaw wyroku kasatoryjnego legła ocena Sądu Okręgowego, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy oraz

że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przez nierozpoznanie istoty sprawy należy przede wszystkim rozumieć niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie kwestii legitymacji procesowej jednej ze stron lub kwestii przedawnienia, wskutek czego przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego, związanych z ewentualną wierzytelnością wzajemną, przysługującą pozwanemu wobec powoda (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, nie publ., z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ., z dnia 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06, nie publ., z dnia 17 kwietnia 2008 r., II PK 291/07, nie publ., z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, nie publ., z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, nie publ., z dnia 6 września 2011 r., I UK 70/11, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, nie publ. oraz postanowienia z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, nie publ., z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68 i z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, nie publ.).

Nie jest natomiast nierozpoznanie istoty sprawy sama potrzeba uzupełnienia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2013 r., III CZ 51/13, nie publ.).

Sytuacja taka wystąpiła w niniejszej sprawie, gdyż Sąd Okręgowy uznał za konieczne ustalenie, czy pozwana ma nadal dług wobec powódki i ewentualnie w jakiej wysokości oraz jaki majątek posiadają pozwani. Poczynienie tych ustaleń - wbrew odmiennej ocenie Sądu Okręgowego - nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, część dowodów bowiem została już przez Sąd pierwszej instancji przeprowadzona. Nawet potrzeba znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego nie może stanowić podstawy do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, może być nią bowiem - jak wynika

z wyraźnego brzmienia art. 386 § 4 k.p.c. - tylko konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Konkludując, trzeba stwierdzić, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przewidziane w art. 386 § 4 k.p.c. przesłanki orzeczenia kasatoryjnego. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i - stosownie do art. 108 § 1 zd. pierwsze w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. – pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.